

**“SHIMOLIY MINTAQALARDA QISHLOQ XOJALIGINI
RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI VA
ULARNING INNOVATSION ECHIMLARI”
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya**

UO‘T: 633.31.37; 631.527.4; 631.527.5

**“MAHALLIY VA XORIJDAN KELTIRILGAN NO‘XAT NAV VA
NAMUNALARIDA 1000 DONA DON VAZNI KO‘RSATKICHLARI”**

Jo‘rayeva Dilshoda Urol qizi,
mustaqil tadqiqotchi
Janubiy dehqonchilik ilmiy tadqiqot instituti
Tel: +998938930015
e-mail: dilshoda-jurayeva1994@mail.ru
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19239859>

Annotatsiya. Mazkur maqolada no‘xatning mahalliy hamda xorijdan keltirilgan nav va namunalarida 1000 dona don vazni o‘rganildi. Tadqiqot jarayonida ushbu ko‘rsatkichning hosildorlik bilan bog‘liqligi hamda navlarning biologik xususiyatlari va yetishtirish sharoitlarining ta‘siri tahlil qilindi.

Kalit so‘zlar: 1000 ta don vazni, hosildorlik, seleksiya, nav va namunalar, genotip, don sifati, yirik urug‘li navlar.

Аннотация. В данной статье исследовалась масса 1000 зерен местных и импортных сортов и образцов нута. В ходе исследования был проанализирован взаимосвязь этого показателя с урожайностью, а также влияние биологических характеристик сортов и условий выращивания.

Ключевые слова: Масса 1000 зерен, урожайность, селекция, сорта и образцы, генотип, качество зерна, крупносеменные сорта.

Abstract. This article studies the 1000-grain weight of local and imported varieties and samples of chickpea. In the course of the research, the relationship of this indicator with yield and the influence of biological characteristics of varieties and growing conditions were analyzed.

Keywords: 1000-grain weight, yield, selection, varieties and samples, genotype, grain quality, large seeded varieties.

Kirish. O‘simliklarda unumdorlikning muhim elementlaridan biri 1000 dona urug‘ning og‘irligi bo‘lib, u hosildorlik bilan ijobiy korrelyatsiyaga ega va bu ikki belgi o‘rtasidagi bog‘liqlikning kuchidan qat‘iy nazar, u seleksiyada hosildorlik uchun ishonchli ko‘rsatkich hisoblanadi. 1000 dona vazn don tarkibidagi modda miqdorini ko‘rsatadi va uning hajmi navning genotipiga, yetishtirish sharoitlariga, mineral oziqlantirish darajasiga va yetishtirish texnologiyasiga bog‘liqdir.

No‘xat seleksiyasi ishlarida eng qiyin vazifalardan biri bu yirik urug‘li donlar va hosildorlikni bir navda birlashtirishdir, chunki bu ko‘rsatkichlar o‘rtasidagi bog‘liqlik ahamiyatsiz. Shuning uchun seleksiya ishlarining hozirgi bosqichida 1000 dona vazni 350-400 gramm, unumdorligi yuqori, don sifati yaxshi, kasalliklarga chidamli yirik urug‘li navlarni yaratish yo‘llarini izlash muhim ahamiyatga ega [1].

O‘simliklarning mahsuldorligi ularning don tarkibiga va 1000 dona don vazniga bog‘liq. Yuqorida keltirilgan komponentlarning kombinatsiyasi, nisbati va o‘zaro bog‘liqligi ekinlar hosildorligining shakllanishiga ta‘sir qiladi [2].

Materiallar va uslublar. Mahalliy Polvon, Zumrad va Obod andoza navlari hamda xorijdan keltirilgan 47 ta no‘xat nav va namunalari 2021-2023 yillar davomida tajriba dalasida ekib o‘rganildi. Tadqiqot natijalari GOST 10842-89 “Метод определения массы 1000 зерен или 1000 семян” bo‘yicha aniqlandi.

**“SHIMOLIY MINTAQALARDA QISHLOQ XOJALIGINI
RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI VA
ULARNING INNOVATSION ECHIMLARI”
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya**

1-jadval

Issiqlikka chidamli no‘xat nav va namunalarining 1000 dona don vazni, g (Qarshi, 2021-2023 yy.)

№	Nav va tizmalar nomi	1000 dona don vazni, g			
		2021 yil	2022 yil	2023 yil	O‘rtacha
1	Polvon (st)	325,2	281,8	341,0	316,0
2	Zumrad (st)	280,2	260,6	328,3	289,7
3	Obod (st)	260,2	300,9	297,7	286,3
4	KR20-LCAYT-RF-2	300,5	275,7	322,8	299,7
5	KR20-LCAYT-RF-3	275,3	284,6	312,9	290,9
6	KR20-LCAYT-RF-5	284,2	351,3	303,5	313,0
7	KR20-LCAYT-RF-6	350,9	249,7	351,7	317,4
8	KR20-LCAYT-RF-8	249,3	281,9	225,7	252,3
9	KR20-LCAYT-RF-9	281,5	255,0	322,7	286,4
10	KR20-LCAYT-RF-10	254,6	258,6	266,2	259,8
11	KR20-LCAYT-RF-11	258,2	251,7	254,0	254,7
12	KR20-LCAYT-RF-13	251,3	253,8	265,5	256,9
13	KR20-LCAYT-RF-14	253,4	236,8	359,7	283,3
14	KR20-LCPYT-RF-3	236,4	304,5	323,3	288,0
15	KR20-LCPYT-RF-12	304,1	267,0	232,0	267,7
16	KR20-LCPYT-RF-15	266,6	302,9	250,2	273,2
17	KR20-LCPYT-RF-16	302,5	254,7	289,4	282,2
18	KR20-LCPYT-RF-18	254,3	334,3	294,5	294,4
19	KR20-LCPYT-RF-19	333,9	280,7	329,7	314,8
20	KR20-LCPYT-RF-22	280,3	302,2	293,2	291,9
21	KR20-CAT-4	301,8	377,1	341,3	340,1
22	KR20-CAT-11	376,7	284,0	373,5	344,7
23	KR20-CAT-14	283,6	236,6	316,3	278,8
24	KR20-CAT-21	236,2	279,3	254,2	256,5
25	KR20-CAT-25	278,9	246,9	291,9	272,6
26	KR20-CAT-27	246,5	219,0	255,8	240,4
27	KR20-CAT-28	218,6	202,7	255,8	225,7
28	KR20-CAT-31	202,3	235,8	210,0	216,0
29	KR20-CAT-34	235,4	265,4	304,9	268,6
30	KR20-CAT-35	265,0	235,1	279,1	259,8
31	KR20-CICTN-2	234,7	326,7	270,6	277,3
32	KR20-CICTN-3	326,3	306,8	327,4	320,2
33	KR20-CICTN-5	306,4	243,7	321,1	290,4

**“SHIMOLIY MINTAQALARDA QISHLOQ XOJALIGINI
RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI VA
ULARNING INNOVATSION ECHIMLARI”
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya**

34	KR20-CICTN-6	243,3	237,8	286,3	255,8
35	KR20-CICTN-11	237,4	238,4	227,7	234,5
36	KR20-CICTN-13	238,0	297,9	291,2	275,7
37	KR20-CICTN-14	297,5	205,8	294,7	266,0
38	KR20-CICTN-24	205,4	237,8	310,4	251,2
39	KR20-CICTN-44	237,4	269,0	347,6	284,7
40	KR20-CICTN-47	268,6	227,0	274,8	256,8
41	KR20-CIEN-LS-6	226,6	324,0	251,5	267,3
42	KR20-CIEN-LS-12	323,6	294,2	336,9	318,2
43	KR20-CIEN-LS-14	293,8	263,9	227,4	261,7
44	KR20-CIEN-LS-17	263,5	280,1	274,9	272,8
45	KR20-CIEN-LS-24	279,7	255,8	282,0	272,5
46	KR20-CIEN-LS-25	255,4	284,3	274,3	271,4
47	KR20-CIEN-LS-26	283,9	325,7	279,7	296,4
48	KR20-CIEN-LS-28	325,3	294,7	394,0	338,0
49	KR20-CIEN-LS-30	294,3	265,9	279,8	280,0
50	KR20-CIEN-LS-34	265,5	306,4	265,1	279,0
Eng yuqori ko'rsatkich		376,7	377,1	394,0	344,7
O'rtacha ko'rsatkich		273,1	273,1	293,3	279,8
Eng kichik ko'rsatkich		202,3	202,7	210,0	216,0
EKF05		2,85	3,84	3,91	3,5
EKF05 %		1,04	1,4	1,33	1,3
S		17,4	21,3	19,1	19,3
Sv %		6,4	7,8	6,5	6,9

Tadqiqot natijalari GOST 10842-89 bo'yicha aniqlanganda, issiqlikka chidamli no'xat nav va namunalarning 1000 dona don vazni o'rtacha 216,0-344,7 g gacha bo'lganligi aniqlandi. Andoza sifatida olingan Polvon navining 1000 dona don vazni o'rtacha 316,0 g, Zumrad navining 1000 dona don vazni o'rtacha 289,7 g, Obod navida bu ko'rsatkich o'rtacha 286,3 g dan iborat ekanligi aniqlandi.

Andoza navlarga nisbatan 1000 dona don vaznining pastroq ko'rsatkichlari tanlangan namunalardan KR20-CAT-31 namunasida qayd etilib, 216,0 g ekanligi, KR20-CAT-28 namunada 225,7 g, KR20-CICTN-11 namunada bu ko'rsatkich 234,5 g gacha, KR20-CAT-27 namunada 240,4 g, KR20-CICTN-24 tanlangan namunada 251,2 g, KR20-LCAYT-RF-8 namunada 252,3 g gacha bo'lganligi 3 yillik tadqiqotlar natijasida kuzatildi. Andoza navlariga nisbatan o'rtacha ko'rsatkichlar tadqiqotlar davomida kuzatilib, bunda KR20-CIEN-LS-25 tanlangan namunada 271,4 g, KR20-CIEN-LS-24 namunada 272,5 g, KR20-CAT-25 namunada esa 272,6 g, KR20-CIEN-LS-17 namunada 272,8 g, KR20-LCPYT-RF-15 namunada 273,2 g, KR20-CICTN-13 tanlangan namunada o'rtacha 275,7 g, KR20-CICTN-2 namunada o'rtacha 277,3 g, KR20-CAT-14 namunada o'rtacha 278,8 g hamda KR20-CIEN-LS-34 namunada 279,0 g 1000 dona don vazniga ega namunalar ekanligi tadqiqotlarimizda qayd etildi.

“SHIMOLIY MINTAQALARDA QISHLOQ XOJALIGINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI VA ULARNING INNOVATSION ECHIMLARI” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

Xulosa. Andoza navlariga nisbatan yuqori ko'rsatkichlar ham aniqlanib, bunda KR20-LCAYT-RF-6 namunada bu ko'rsatkich 317,4 g bo'lgan bo'lsa, KR20-CIEN-LS-12 namunada 318,2 g, KR20-CICTN-3 namunada bu ko'rsatkich 320,2 g, KR20-CIEN-LS-28 namunalarda 338,0 g, KR20-CAT-4 namunada 340,1 g, KR20-CAT-11 tanlangan namunada 344,7 g bo'lganligi 3 yillik tadqiqotlar davomida aniqlandi. 1000 ta don vazni yuqori bo'lgan namunalarda seleksiya jarayonlarida foydalanish uchun tanlab olindi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Балашов В.В., “Особенности технологии возделывания сортов нута Волгоградской селекции// Научноеобеспечение агропромышленного комплекса стран таможенного союза: материалы международной научно-практической конференции Том 3. –ПК, Астана, 2010. – С.147-152.
2. Давлетов Ф.А. и др. «Результаты изучения сортов нута (*Cicer arietinum* L.) в условиях Республики Башкортостан// известия Оренбургского государственного аграрного университета. – 2020. – №. 3. – С. 82-87.
3. Ziyadov E.O., Abdiev A.A. Lalmikor maydonlar uchun qurg'oqchilikka o'ta chidamli liniyalarni aniqlash //“Sanoat va qishloq ho'jaligininig dolzarb muommolarini yechishda innovatsion texnologiyalarning ahamiyati ” mavzusidagi Respublika ilmiy – amaliy anjumani (26-27 aprel 2019 y), Qarshi. 2019,-B. 415-417.